

Bosuilen en kikkers

Dat vogels kikkers eten is algemeen bekend. Vaak wordt hierbij dan gedacht aan reigers en ooievaars. Wat minder bekend is, dat ook diverse roofvogels en uilen amfibieën op het menu hebben staan.

Van de bosuil heb ik vanaf 2012 tot op heden ruim 18.000 prooien verzameld (voornamelijk door braakbalanalyse). De prooien werden, indien mogelijk, per maand gerubriceerd. Bosuilen zijn strikte standvogels en daardoor afhankelijk van een relatief klein gebied om in hun levensonderhoud te voorzien. Dit maakt dat de prooien een goede afspiegeling vormen van de plaatselijke fauna. Bosuilen eten vooral ware muizen en woelmuizen (> 60 %), maar in muizenarme jaren worden door deze opportunist diverse alternatieve voedselbronnen aangeboord, waaronder kikkers. Er werden tot op heden 723 (meest bruine) kikkers als prooi aangetroffen. Kikkers werden in vrijwel alle habitats als prooi aangetroffen, in aantalspercentage op het totale aantal prooien per gebied variërend van 2,3 % in droge naalddhoutcomplexen tot 13,9 % in vochtig loofbos. Halfopen landschap met 5,1 % en landgoedbos met 12,4 % zitten hier tussenin.

**In braakballen gevonden
bovenkaakjes. 16, 14 en 13 mm
lang. (Foto: Hans Donkers)**

Resten van kikkers zijn doorgaans goed te identificeren op basis van heupbeen en het kenmerkende "gedraaide" opperarmbeen. In 2020 werden 7 kaakjes aangetroffen die door mij in eerste instantie werden versleten voor kaakjes van hagedissen. Slechts tweemaal eerder, in 2013 en 2014, werd zo'n kaakje aangetroffen in een braakbal. Omdat ik 7 hagedissen in één jaar wel erg veel vond, rees er toch enige twijfel.

Skelet kikker

(Foto: Arnold van Rijsewijk)

**Een van de daders, nagenietend van een smakelijk kikker?
(Foto: Hans Donkers)**

Dankzij medewerkers van het RAVON werd het raadsel opgelost; het bleken bovenkaakjes van kikkers te zijn.

Enigszins verrassend, want het is merkwaardig dat op een totaal van 723 kikkers slechts 9 keer zo'n kaakje werd gevonden. Ik heb ook nog aan padden gedacht, maar die hebben geen tandenrijen in de bovenkaak, dus die vallen af. Een mogelijke verklaring is dat kikkers vóór consumptie, om wat voor reden dan ook, door de uilen worden onthoofd. Geen ongewone handeling voor uilen overigens, want bij vogels doen ze het ook regelmatig. Ook de crucifix-vormige schedelbasis wordt significant minder vaak (maar wel vaker dan de kaakjes) aangetroffen dan heupbeen en opperarmbeen. Het kan ook zijn dat in periodes van voedselschaarste de kop wél wordt verorberd (iedere calorie is welkom). In de toekomst zal ik extra aandacht besteden aan de vraag of bij aanwezigheid van de schedelbasis (als bewijs dat de prooi niet onthoofd is) vaker kaakjes worden aangetroffen.

Tot slot nog een bijzondere ervaring die ik met kikkers had tijdens mijn onderzoek. Kikkers worden in de wintermaanden slechts zelden als prooi aangetroffen, en dan nog vaak in zeer zachte winters. In januari 2017 echter, met gemiddeld 1,6 °C veruit de koudste januarimaand in de gehele onderzoeksperiode, werden maar liefst 14 bruine kikkers als prooi aangetroffen. Hiervan werden er 8 op één locatie gevonden (waarvan 6 zeer kleine exemplaren in één braakbal). In de overige 8 (zachtere) januarimaanden samen, werden in totaal slechts 9 bruine kikkers gevonden. Mogelijk scenario is dat kikkers bij plotseling invallende vorst, zoals medio januari 2017 het geval was, uit hun winterslaap ontwaken en, om bevriezing te voorkomen, een meer beschutte plaats zoeken. Dergelijke manoeuvres zullen een oplettende opportunist als een bosuil zeker niet ontgaan.

Uit bovenstaande bevindingen blijkt dat voedselonderzoek een belangrijke rol kan spelen bij het in kaart brengen van en/of gedragsstudies aan diverse prooi-soorten (muizen, amfibieën, ongewervelden). Aan de andere kant geeft de prooi-soort voor de onderzoeker meer inzicht in jachttechniek en terreingebruik van de bestudeerde predator. Het mes snijdt hier dus aan twee kanten. Voor de goede orde: bovenstaande bevindingen zijn louter gebaseerd op mogelijke scenario's en persoonlijke interpretaties. Andere suggesties zijn dan ook meer dan welkom!

Hans Donkers
hansdonkerso60@gmail.com